

บทที่ 1

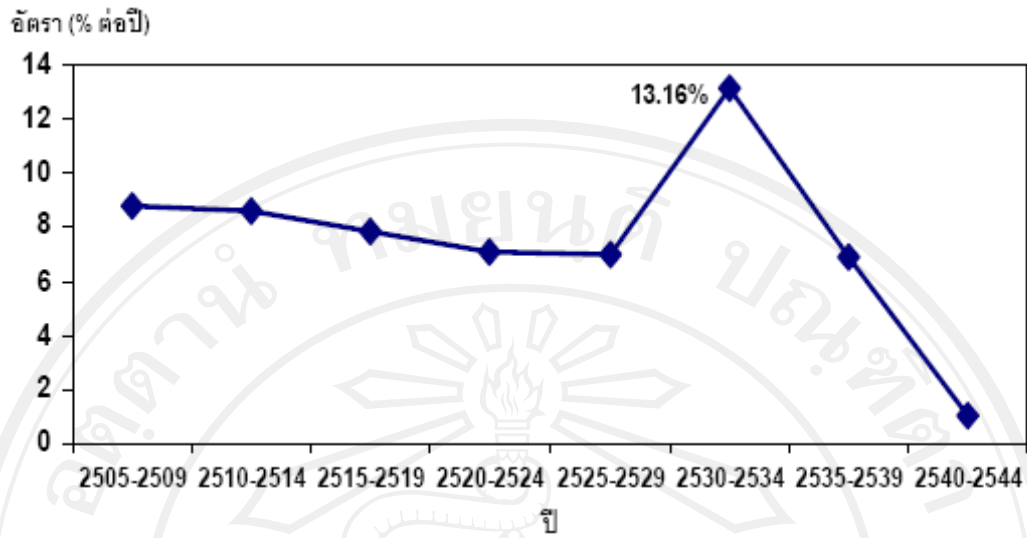
บทนำ

1. หลักการ ทฤษฎีและเหตุผล

1.1 หลักการและเหตุผล

ประเทศไทยมีการทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติโดยตั้งคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติขึ้นในปี พ.ศ. 2502 เพื่อวางแผนและประสานงานในการจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่ในการพัฒนาประเทศ โดยมีการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 ในปี พ.ศ. 2504 และได้มีการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติต่อเนื่องกันมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ ในระยะของการดำเนินการตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้แสดงให้เห็นถึงอัตราการขยายตัวในระดับที่ค่อนข้างสูงอย่างต่อเนื่องจนถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 แต่ในช่วงของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 การขยายตัวทางเศรษฐกิจที่เพิ่มสูงขึ้นถึงร้อยละ 13.16 ต่อปีได้ส่งผลต่อการเกิดวิกฤตทางเศรษฐกิจของประเทศอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน ทั้งนี้ความพยายามในการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาคตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 ไม่ปรากฏผลต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจของภูมิภาคอย่างมีนัยสำคัญ การขยายตัวทางเศรษฐกิจของภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันตก และภาคใต้ยังคงอยู่ในอัตราที่ค่อนข้างต่ำ ต่างจากกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ภาคตะวันออก และภาคกลางซึ่งมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจในอัตราที่ค่อนข้างสูงตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 จนกระทั่งการเกิดวิกฤตทางเศรษฐกิจซึ่งมีผลกระทบเป็นอย่างมากต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศดังแสดงในรูปที่ 1-1

รูปที่ 1-1 อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศในปี พ.ศ. 2505-2544

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ปี 2550

ตารางที่ 1-1 อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจรายภาคในปี พ.ศ. 2520-2544

ภาค	อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจ พ.ศ. 2520-2544 (% ต่อปี)
เหนือ	4.6
ตะวันออกเฉียงเหนือ	5.51
กลาง	10.16
ตะวันออก	10.19
ตะวันตก	4.63
กทม.และปริมณฑล	7.67
ใต้	5.27
ประเทศไทย	7.06

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ปี 2550

จากรูปที่ 1-1 จะเห็นว่าผลการพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้ส่งผลให้อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศอยู่ในระดับที่ค่อนข้างสูง แต่เมื่อมาดูตาราง 1-1 อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจไม่ได้กระจายออกไปสู่ภูมิภาคต่างๆ เลย แต่มีการกระจุกตัวในภาคตะวันออก ภาค

กลางและกรุงเทพมหานคร ส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจในระดับภาค เกิดความไม่เท่าเทียมกันระหว่างภูมิภาค และปัญหาการย้ายถิ่นฐานของประชากรเพื่อหางานทำ

สภาพความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจในระดับภาคของประเทศไทย สามารถพิจารณาได้จากรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน ซึ่งกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล ได้แก่ จังหวัดนนทบุรี ปทุมธานี และสมุทรปราการมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนในปี พ.ศ. 2547 เท่ากับ 28,135 บาท ในขณะที่ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนเพียง 16,355 10,885 10,139 และ 14,449 บาท ตามลำดับ และหากเปรียบเทียบกับรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนของประเทศซึ่งเท่ากับ 14,963 บาท ย่อมจะเห็นได้ชัดเจนถึงความแตกต่างที่กรุงเทพมหานคร และปริมณฑล มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนมากกว่าภาคอื่นๆ และประเทศเท่ากับ 1.9-2.8 เท่า

ตารางที่ 1-2 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนรายภาคในปี พ.ศ. 2547

ภาค	รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ของครัวเรือน พ.ศ. 2547 (บาท)	% ของ กรุงเทพมหานคร
กรุงเทพมหานคร	28,135	100
เหนือ	10,885	39
ตะวันออกเฉียงเหนือ	10,139	36
กลาง	16,355	58
ใต้	14,449	51
ประเทศไทย	14,963	53

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ ปี 2550

อย่างไรก็ดีรัฐบาลได้ตระหนักถึงปัญหาการกระจายความเจริญอย่างไม่เป็นธรรมและไม่ทั่วถึงนี้ มาตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 3 โดยได้มีการกล่าวถึงการสร้างความเป็นธรรมในสังคมพร้อมๆ กับความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกระจายความเจริญออกไปสู่พื้นที่ต่างๆ ของประเทศ เพื่อยกระดับฐานะทางเศรษฐกิจของประเทศและความเป็นอยู่ของประชาชนให้เพิ่มสูงขึ้นอันจะช่วยลดกระแสการย้ายถิ่นฐานจากภูมิภาคเข้าสู่กรุงเทพมหานครเพื่อเข้าสู่ตลาดแรงงาน โดยเฉพาะภาคอุตสาหกรรม แต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับดังกล่าวก็มิได้กำหนดมาตรการ หรือนโยบายต่างๆ ออกมาอย่างเป็นรูปธรรม การพัฒนาภูมิภาคเริ่มดำเนินการอย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรมในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (2525-2529) โดยได้

มีการวางนโยบายการพัฒนาเมืองหลักของภูมิภาคต่างๆ ขึ้นเพื่อให้เมืองเหล่านั้นเป็นศูนย์กลางของความเจริญ (Growth Center) ของภูมิภาคและตอบสนองความต้องการของคนในพื้นที่ด้านการงาน อาชีพ และบริการขั้นพื้นฐาน ซึ่งต้องมีการพิจารณาโครงสร้างเศรษฐกิจเนื่องจากโครงสร้างเศรษฐกิจของภาคต่างๆ มีความแตกต่างกันขึ้นกับศักยภาพและความได้เปรียบของแต่ละพื้นที่

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศ ตั้งแต่ช่วงปี พ.ศ. 2520 เป็นต้นมา โครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศได้ปรับเปลี่ยนการผลิตหลักจากภาคเกษตรมาสู่ภาคอุตสาหกรรมเป็นการผลิตอันดับหนึ่งของประเทศ โดยอุตสาหกรรมขยายตัวอย่างต่อเนื่องและมีบทบาทเพิ่มมากขึ้น โดยลำดับ แม้ในช่วงปี พ.ศ. 2541 ซึ่งต้องเผชิญวิกฤตที่ทำให้เศรษฐกิจหดตัวรุนแรง แม้ภาคอุตสาหกรรมได้รับผลกระทบสูงแต่ยังสามารถรักษาสัดส่วนการผลิตต่อประเทศไว้ในระดับร้อยละ 32.0 เท่ากับก่อนวิกฤตในปี พ.ศ. 2539 และกลับขยายตัวเพิ่มสูงขึ้นจนมีสัดส่วนเป็นร้อยละ 35.0 ในปี พ.ศ. 2544 ส่วนภาคเกษตรแม้ว่ามีบทบาทต่อการผลิตของประเทศเพียงร้อยละ 10.5 ในปี พ.ศ. 2539 แต่ยังคงมีความสำคัญในฐานะเป็นแหล่งอาหารของประเทศและของโลก ทั้งยังมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่องในช่วงวิกฤต ทำให้มีบทบาทและสัดส่วนเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 11.6 ในปี พ.ศ. 2544 สำหรับภาคบริการก็มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่องและเพิ่มความสำคัญต่อการผลิตรวมมากขึ้นจากร้อยละ 10.0 ในปี พ.ศ. 2539 เป็นร้อยละ 11.8 ในปี พ.ศ. 2544 ขณะที่การค้าและการธนาคารมีสัดส่วนการผลิตลดลง

แม้โครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศได้ปรับเปลี่ยนจากภาคเกษตรมาสู่ภาคอุตสาหกรรมเป็นหลัก แต่โครงสร้างเศรษฐกิจของ 3 ภูมิภาค ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ ยังคงมีภาคเกษตรเป็นฐานการผลิตหลัก ขณะที่ภาคกลาง และกรุงเทพมหานครมีอุตสาหกรรมเป็นฐานการผลิตที่สำคัญ

โครงสร้างเศรษฐกิจของภูมิภาคยังขึ้นกับการเกษตรเป็นสำคัญ ยังไม่กระจายมากนัก โดยบทบาทการผลิตขึ้นกับการเกษตร การค้า และการบริการเป็นหลัก กล่าวคือ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ มีการผลิตทางการเกษตรเป็นอันดับหนึ่งและสัดส่วนการผลิตเพิ่มขึ้นจากเดิมทุกภาคโดยภาคใต้มีสัดส่วนการผลิตเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 22.3 ภาคเหนือร้อยละ 22.5 และภาคตะวันออกเฉียงเหนือร้อยละ 40.5 ของการผลิตรวมของภาค ตามลำดับ สำหรับการผลิตลำดับรองลงมาได้แก่ธุรกิจการค้า การท่องเที่ยว และการบริการต่างๆ ซึ่งมีลักษณะแตกต่างกันตามศักยภาพของพื้นที่ อย่างไรก็ตาม การผลิตอุตสาหกรรมใน 3 ภูมิภาคนี้ยังมีฐานแคบ โดยเฉพาะภาคใต้มีการผลิตทางอุตสาหกรรมเพียงร้อยละ 7.9 ของการผลิตรวมของภาค ขณะที่ภาคเหนือมีการผลิตทางอุตสาหกรรมร้อยละ 14.97

ตารางที่ 1-3 โครงสร้างของสาขาเศรษฐกิจสำคัญจำแนกรายภาค

หน่วย : ร้อยละ

สาขาการผลิต	ตะวันออก		เหนือ		ใต้		กลาง (ไม่รวม กทม.)		กรุงเทพมหานคร		ประเทศ	
	2539	2544	2539	2544	2539	2544	2539	2544	2539	2544	2539	2544
การเกษตร	19.5	22.3	19.43	22.52	38.92	40.51	10.8	9.11	0.51	0.6	10.49	11.62
อุตสาหกรรม	14.1	15.83	13.35	14.97	7.28	7.94	49.7	52.99	30.89	34.59	31.57	35.01
การค้า	20.89	18.73	17.35	15.38	14.29	11.84	9.49	7.63	20.17	19.39	15.97	14.04
การธนาคาร	5.09	2.8	5.38	3.06	4.94	2.12	3.75	1.78	12.39	4.42	7.44	2.96
บริการ	11.83	14.72	10.83	14.45	10.12	14.97	5.46	6.52	13.13	14.97	9.99	11.84
อื่นๆ	33.68	28.42	39.04	32.68	29.39	24.74	24.55	23.75	35.3	30.45	31.98	27.49
ผลิตภัณฑ์รวม	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2547)

ตารางที่ 1-4 อัตราการขยายตัวของสาขาเศรษฐกิจสำคัญปี พ.ศ. 2540-2544 จำแนกรายภาค

หน่วย : ร้อยละ

สาขาการผลิต	ตะวันออก	เหนือ	ใต้	กลาง (ไม่รวม กทม.)	กรุงเทพมหานคร	ประเทศ
การเกษตร	2.2	2.1	1.3	1.8	1.7	1.8
อุตสาหกรรม	2.3	1.7	2.5	3.1	0.8	2.1
การค้า	-2.5	-3.0	-3.0	-2.6	-2.6	-2.7
การธนาคาร	-9.7	-9.3	-12.1	-10.7	-17.1	-16.0
บริการ	3.9	5.0	8.7	5.2	1.4	3.2
อื่นๆ	-2.5	-3.2	-0.9	1.2	0.6	-0.2
ผลิตภัณฑ์รวม	-0.5	-0.8	0.5	1.7	-1.7	-0.2

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2547)

เมื่อกล่าวถึงศักยภาพของภาคเหนือ เราจะพบว่าภาคเหนือมีจุดแข็งหลายด้าน เช่น เป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญของประเทศ ซึ่งมีความสมบูรณ์ของป่าไม้มากกว่าภาคอื่นๆ อีกทั้งเป็นต้นกำเนิดแหล่งน้ำที่สำคัญของประเทศ ทำเลที่ตั้งเอื้อต่อการพัฒนา มีทุนทางสังคมที่เป็นเอกลักษณ์ (ล้านนา) และภาคประชาสังคมเข้มแข็ง จากการพิจารณาโครงสร้างเศรษฐกิจภาคเหนือปี พ.ศ. 2549 จะพบว่า โครงสร้างการผลิตหลักจะขึ้นอยู่กับภาคอุตสาหกรรม 20.1% ภาคเกษตร 19.3% และภาคการค้าบริการ 17.8% โดยฐานเศรษฐกิจหลักของภาค คือ เชียงใหม่ 15.3% กำแพงเพชร 10.6% และลำพูน 10.1% ผลิตภัณฑ์มวลรวมภาค (Gross Regional Product : GRP) เท่ากับ 331,474 ล้านบาท คิดเป็น 8.2% ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (Gross Domestic Product : GDP) การขยายตัวของ ผลิตภัณฑ์มวลรวมภาค (Gross Regional Product : GRP) ปี พ.ศ. 2545-2549 เป็น 4.6% ต่ำกว่าประเทศ (5.6%) ดังแสดงในตารางที่ 1-5

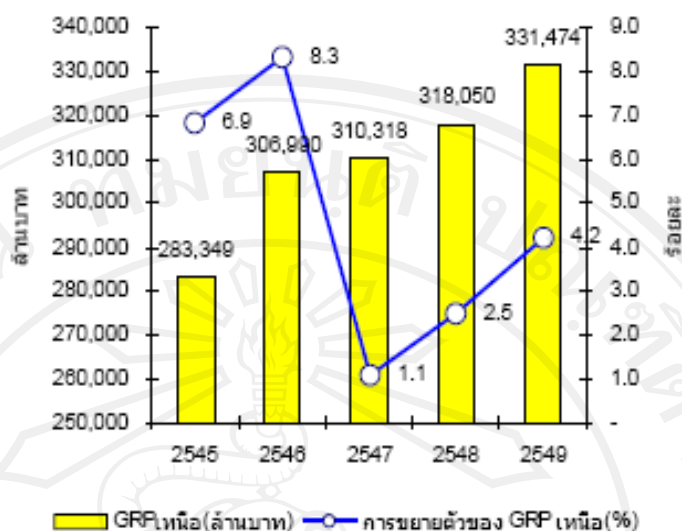
ตารางที่ 1-5 อัตราการขยายตัวของ GRP ภาคเหนือในปี พ.ศ. 2545-2549

โครงสร้างเศรษฐกิจภาคเหนือ	2545	2546	2547	2548	2549
GRP เหนือ (ล้านบาท)	283,349.0	306,990.0	310,318.0	318,050.0	331,474.0
เกษตร (%)	19.4	21.1	20.0	19.2	19.3
อุตสาหกรรม (%)	18.0	20.3	20.2	19.6	20.1
การค้าบริการ (%)	19.1	17.7	17.5	17.8	17.8

การขยายตัว	2545	2546	2547	2548	2549	2545-49
การขยายตัวของ GRP เหนือ (ล้านบาท)	6.9	8.3	1.1	2.5	4.2	4.6
เกษตร (%)	-5.2	18.1	-4.0	-2.0	4.8	2.3
อุตสาหกรรม (%)	30.4	22.2	0.7	-0.9	7.1	11.9
การค้าบริการ (%)	3.6	0.2	0.1	4.5	4.3	2.5

ที่มา : สำนักพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภาคเหนือ สศช. (2551)

รูปที่ 1-2 อัตราการขยายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมภาค (Gross Regional Product : GRP) ภาคเหนือใน
ปี พ.ศ. 2545-2549

ที่มา : สำนักพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภาคเหนือ สศช. (2551)

จากข้อมูลโครงสร้างการผลิตของภาคเหนือในปี พ.ศ. 2544 เมื่อเปรียบเทียบกับปี พ.ศ. 2547 พบว่าภาคเหนือพัฒนาไปสู่อุตสาหกรรมและภาคบริการเพิ่มขึ้น ขณะที่ภาคเกษตรลดความสำคัญลง แม้ว่าภาคการค้าและบริการจะยังคงเป็นโครงสร้างการผลิตหลักของภาคเหนือ แต่ลดความสำคัญลงจากร้อยละ 49.3 ในปี พ.ศ. 2544 เหลือร้อยละ 46.6 ในปี พ.ศ. 2547 ขณะที่บทบาทภาคเกษตรลดลงจากร้อยละ 20.8 เหลือร้อยละ 18.5 ในปี พ.ศ. 2547 ทำให้ภาคอุตสาหกรรมมีบทบาทเป็นการผลิตหลักอันดับสองแทนที่ภาคเกษตร โดยแบ่งตามกลุ่มจังหวัดภาคเหนือได้ดังนี้

1) กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน กลุ่มล้านนา (เชียงใหม่ เชียงใหม่ น่าน พะเยา แพร่ แม่ฮ่องสอน ลำปาง ลำพูน) แม้โครงสร้างการผลิตด้านการเกษตรจะมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 12.6 ในปี 2544 เป็นร้อยละ 13.1 ในปี 2547 แต่ภาคอุตสาหกรรมเพิ่มจากร้อยละ 19.4 ในปี 2544 เป็นร้อยละ 21.1 ในปี 2547

2) กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง กลุ่มที่ 1 (ตาก พิชัย โลก เพชรบูรณ์ สุโขทัย อุตรดิตถ์) เป็นกลุ่มที่ยังมีโครงสร้างหลักด้านการค้าและบริการเป็นครั้งหนึ่ง รองลงมาเป็นภาคเกษตรที่มีสัดส่วนลดลงเล็กน้อยจากร้อยละ 28.3 ในปี 2544 เป็นร้อยละ 25.3 ในปี 2547 ขณะที่ภาคอุตสาหกรรมยังไม่มีบทบาทสูงมากนัก แต่มีบทบาทเพิ่มจากร้อยละ 7.8 ในปี 2544 เป็นร้อยละ 1.8 ในปี 2547

3) กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง กลุ่มที่ 2 (กำแพงเพชร นครสวรรค์ พิจิตร อุทัยธานี) เป็นกลุ่มที่มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการผลิตอย่างมากในช่วง 3 ปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 โดย

โครงสร้างการผลิตของกลุ่มจังหวัดเปลี่ยนแปลงจากภาคเกษตรเป็นภาคอุตสาหกรรมมากที่สุด ขณะที่ภาคบริการก็ลดความสำคัญลงเช่นกัน

ตารางที่ 1-6 โครงสร้างสัดส่วนการผลิตในภาคเหนือ จำแนกรายกลุ่ม

หน่วย : ร้อยละ

สาขาการผลิต	ภาคเหนือ		ภาคเหนือตอนบน		ภาคเหนือตอนล่าง1		ภาคเหนือตอนล่าง2	
	2544	2547	2544	2547	2544	2547	2544	2547
เกษตร	20.8	18.5	12.6	13.1	28.3	25.3	31.2	22.9
อุตสาหกรรม	14.1	19.5	19.4	21.1	7.8	8.1	8.9	26.9
ไฟฟ้า ก๊าซ ประปา	2.6	2.6	2.8	2.9	2.5	2.7	2.3	2.0
ก่อสร้าง	3.5	3.5	4.0	4.2	3.6	3.8	2.2	2.0
ขนส่ง สื่อสาร	6.9	7.0	7.5	7.9	6.4	6.8	6.0	5.3
การเงิน	2.8	2.3	2.9	2.6	2.7	2.2	2.5	1.7
การค้า บริการอื่นๆ	49.3	46.6	50.7	48.2	48.7	51.1	46.9	39.2
รวม	100	100	100	100	100	100	100	100

ที่มา : สำนักบัญชีประชาชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ปี 2547

เมื่อพิจารณาโครงสร้างการผลิตของภาคเหนือ ซึ่งจำแนกเป็นรายกลุ่มจังหวัด ทางผู้ศึกษาได้เลือกกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบนเป็นกรณีศึกษา โดยกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบนหรือ “กลุ่มล้านนา” ประกอบด้วย 8 จังหวัด คือ เชียงราย เชียงใหม่ น่าน พะเยา แพร่ แม่ฮ่องสอน ลำปาง และลำพูน กลุ่มจังหวัดมีพื้นที่ 53.65 ล้านไร่ มีประชากร 5.7 ล้านคน ประกอบไปด้วยจังหวัดที่เป็นฐานเศรษฐกิจหลักของภาคเหนืออยู่ด้วย คือ เชียงใหม่ ซึ่งเป็นเมืองหลักในการพัฒนาเศรษฐกิจของภาคเหนือ และลำพูน ซึ่งเป็นที่ตั้งของนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ ดังนั้นเพื่อให้เห็นภาพของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการผลิตของภาคเหนือตอนบน และเป็นแนวทางในการสนับสนุนการลงทุนของภาครัฐและเอกชน ในสาขาการผลิตสินค้าและบริการเพื่อให้เกิดความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจแก่ภาคเหนือตอนบนได้มากที่สุด ผู้ศึกษาจึงสนใจที่จะศึกษาเพื่อคัดแยกภาพด้านการผลิตสินค้าและบริการของแต่ละจังหวัดในภาคเหนือตอนบน ว่ามีความสามารถในการแข่งขันอยู่ในระดับใดเมื่อเปรียบเทียบกับภาคเหนือตอนบน และเปรียบเทียบกับทั้งประเทศในช่วงสิบปี (พ.ศ. 2540-2549) ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้จะใช้ตารางผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (GPP) 16 สาขา (ณ ราคาปัจจุบันคงที่ปี 2531) โดยในการศึกษานี้จะทำให้ทราบถึงสาขาการผลิตที่สำคัญของภาคเหนือตอนบนที่ทำให้เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในช่วงห้าปีดังกล่าวเป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังทำให้ทราบว่าสาขาการผลิตสินค้าและบริการใดควรได้รับการส่งเสริม เพื่อนำไปพัฒนาภูมิภาคนี้ต่อไปในอนาคต

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- 1.2.1 เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแข่งขันในกิจกรรม หรือการผลิตในสาขาการผลิตใดสาขาหนึ่งของจังหวัดเทียบกับภูมิภาคและระดับภูมิภาคเทียบกับประเทศโดยใช้ การวิเคราะห์ชีพท์แชร์
- 1.2.2 เพื่อวัดความเติบโตของแต่ละสาขาการผลิตในภาคเหนือตอนบนและประเทศเปรียบเทียบกับ การเจริญเติบโตโดยรวม
- 1.2.3 เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพและประสิทธิภาพของภาคอุตสาหกรรมต่างๆของภาคเหนือตอนบน

1.3 ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

- 1.3.1 ทำให้ทราบความสามารถในการแข่งขันในกิจกรรมหรือการผลิตในสาขาการผลิตใดสาขาหนึ่งของจังหวัดเทียบกับภูมิภาคและภูมิภาคเทียบกับประเทศ
- 1.3.2 ทำให้ทราบความเติบโตของแต่ละสาขาการผลิตในภาคเหนือและประเทศเปรียบเทียบกับ การเจริญเติบโตโดยรวม
- 1.3.3 ทำให้ทราบศักยภาพและประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจของพื้นที่ภาคเหนือตอนบน

1.4 ขอบเขตการศึกษา

การศึกษานี้จะศึกษาโดยเลือกพื้นที่ศึกษาเป็นกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน กลุ่มล้านนา ได้แก่ เชียงราย เชียงใหม่ น่าน พะเยา แพร่ แม่ฮ่องสอน ลำปาง ลำพูน ทั้งหมด 8 จังหวัด โดยจะใช้ข้อมูลในการวิเคราะห์ ได้แก่ ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (Gross Domestic Product : GDP) ผลิตภัณฑ์มวลรวมภาค (Gross Regional Product : GRP) และผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (GPP) ทั้ง 16 สาขา ณ ราคาคงที่ปี 2531 ดังนี้

ประเภทผลิตภัณฑ์

ภาคการเกษตร

1. สาขาเกษตรกรรม การล่าสัตว์และการป่าไม้
2. สาขาประมง

ภาคนอกการเกษตร

3. สาขาการทำเหมืองแร่และขุดหิน
4. สาขาอุตสาหกรรม (การผลิต)
5. สาขาไฟฟ้า ก๊าซ และการประปา
6. สาขาการก่อสร้าง
7. สาขาการขายส่ง ขายปลีก การซ่อมแซมยานยนต์ จักรยานยนต์ ของใช้ส่วนบุคคล และของใช้ในครัวเรือน
8. สาขาโรงแรมและภัตตาคาร
9. สาขาการขนส่ง สถานที่เก็บสินค้า และการคมนาคม
10. สาขาตัวกลางทางการเงิน
11. สาขาบริการด้านอสังหาริมทรัพย์ การให้เช่า และบริการทางธุรกิจ
12. สาขาการบริการราชการ และการป้องกันประเทศ รวมทั้งการประกันสังคมภาคบังคับ
13. สาขาการศึกษา
14. สาขาบริการด้านสุขภาพ และงานสังคมสงเคราะห์
15. สาขาให้บริการชุมชน สังคม และบริการส่วนบุคคลอื่นๆ
16. สาขาถูกจ้างในครัวเรือนส่วนบุคคล

1.5 นิยามศัพท์

ผลิตภัณฑ์มวลรวม (Gross Products) หมายถึงมูลค่ารวมของสินค้าและบริการขั้นสุดท้าย (final products & services) ที่ผลิตขึ้นในขอบเขตพื้นที่ที่กำหนดชัดเจน ในช่วงรอบเวลาที่กำหนดแน่นอน ไม่นับรวมถึงรายได้จากการบริจาค ออนไลน์ หรือรายได้ที่ไหลเข้ามาจากภายนอก เพื่อแสดงถึงความสามารถในการผลิตของขอบเขตพื้นที่นั้น ความสามารถดังกล่าวนิยมใช้เป็นตัวชี้วัด (leading indicator) ผลการพัฒนาของพื้นที่ เพื่อใช้เป็นฐานของเป้าหมายในการพัฒนาในระยะต่อไปว่าควรจะเติบโตขึ้นได้หรือไม่ อย่างไร และเท่าไร

ผลิตภัณฑ์มวลรวมจึงถูกนำมากำหนดขนาดของพื้นที่ตามวัตถุประสงค์ของผู้ใช้ ที่ทำกันอยู่แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ระดับประเทศ ระดับภาค และระดับจังหวัด ในขณะเดียวกันกำหนดให้ระยะเวลา 1 ปีปฏิทิน (1 มกราคม-31 ธันวาคม) เป็นระยะเวลาที่เหมาะสมในการที่จะวัด คำจำกัดความของผลิตภัณฑ์มวลรวมในทั้ง 3 ระดับจึงเป็นดังนี้

1.1) ผลิตภัณฑ์ประเทศ หรือผลิตภัณฑ์ประชาชาติ (Gross Domestic Products - GDP) หมายถึงมูลค่ารวมของสินค้าและบริการขั้นสุดท้ายที่ผลิตขึ้นในประเทศ ภายในช่วงระยะเวลา 1 ปีปฏิทิน มูลค่าดังกล่าวเกิดจากรายได้ที่ได้จากการประกอบกิจกรรมการผลิตภายในประเทศ ไม่รวมปัจจัยการผลิตสุทธิจากต่างประเทศ (net factor income from the rest of the world)

1.2) ผลิตภัณฑ์ภาค (Gross Regional Products - GRP) หมายถึงมูลค่ารวมของสินค้าและบริการขั้นสุดท้ายที่ผลิตขึ้นในขอบเขตของภาค ภายในช่วงระยะเวลา 1 ปีปฏิทิน มูลค่าดังกล่าวเกิดจากรายได้ที่ได้จากการประกอบกิจกรรมการผลิตภายในภาค ไม่รวมรายได้จากการบริจาค เงินโอน หรือรายได้ที่ไหลมาจากนอกภาค

1.3) ผลิตภัณฑ์จังหวัด (Gross Provincial Products - GPP) หมายถึงมูลค่ารวมของสินค้าและบริการขั้นสุดท้ายที่ผลิตขึ้นในประเทศ ภายในช่วงระยะเวลา 1 ปีปฏิทิน มูลค่าดังกล่าวเกิดจากรายได้ที่ได้จากการประกอบกิจกรรมการผลิตภายในขอบเขตจังหวัด ไม่รวมรายได้จากการบริจาค เงินโอน หรือรายได้ที่ไหลมาจากนอกจังหวัด

ผลิตภัณฑ์จังหวัด (Gross Provincial Products:GPP) เป็นข้อมูลรายได้ประชาชาติที่จำแนกรายการเป็นรายพื้นที่ ในขอบเขตจังหวัด ผลิตภัณฑ์จังหวัด (GPP) เป็นข้อมูลรายการเดียวที่สามารถอธิบายภาพรวมด้านเศรษฐกิจของจังหวัดได้ เนื่องจากเป็นการประมวลรวมรายได้ที่มาจากกิจกรรมการผลิตทั้งหมด ที่ดำเนินการอยู่ในพื้นที่ของจังหวัด โดยใช้พื้นฐานแนวความคิดเช่นเดียวกับการจัดทำผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (Gross Domestic Product :GDP) ของประเทศ ตัวเลข GPP นับเป็นเครื่องชี้ที่แสดงทั้งขนาด (Volume) ของรายได้จากการผลิตของจังหวัด และสามารถใช้อธิบายทิศทางของการขยายตัวทางเศรษฐกิจ (Economic Growth) ในช่วงเวลาต่างๆ รวมทั้งสามารถแสดงโครงสร้าง

การผลิต ที่มีการเปลี่ยนแปลงไปทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ดังนั้น GPP จึงเป็นข้อมูลหลักที่สามารถใช้ในการติดตามภาวะเศรษฐกิจและการนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการวางแผนพัฒนาจังหวัด

โดยการคำนวณหาผลิตภัณฑ์มวลรวมใช้วิธีคำนวณภายใต้ระบบบัญชีประชาชาติตามแนวของสหประชาชาติ (UNSNA : 1953 United Nation System of Nation Accounts) ซึ่งมี 3 วิธี ได้แก่

- 1) การวัดและคำนวณทางด้านการผลิต (Production approach) หรือผลิตภัณฑ์ในประเทศ ซึ่งเป็นการคำนวณมูลค่าของสินค้าและบริการขั้นสุดท้ายที่ผลิตขึ้นในระบบเศรษฐกิจ
- 2) การวัดและคำนวณทางด้านการรายจ่าย (Expenditure approach) หรือรายจ่ายประชาชาติ ซึ่งเป็นการคำนวณผลรวมของรายจ่ายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในระบบเศรษฐกิจ
- 3) การวัดและคำนวณทางด้านการรายได้ (Income approach) หรือรายได้ประชาชาติ ซึ่งเป็นการคำนวณรายได้ที่เจ้าของปัจจัยการผลิตต่าง ๆ ที่ได้รับเป็นผลตอบแทนจากการทำธุรกรรมทางเศรษฐกิจของเจ้าของปัจจัยเหล่านั้น

ในการจัดทำผลิตภัณฑ์ในที่นี่ ใช้วิธีวัดและคำนวณทางด้านการผลิต ซึ่งเป็นการวัดและคำนวณหามูลค่าของสินค้าและบริการขั้นสุดท้ายที่ผลิตขึ้นในระบบเศรษฐกิจ ซึ่งหมายถึงสินค้าและบริการที่ผลิตขึ้นมาและมีได้ถูกนำไปใช้ในการผลิตอื่น ๆ อย่างไรก็ดี การวัดสินค้าและบริการขั้นสุดท้ายทำได้ยากเพราะขาดเคลนสถิติข้อมูลที่จะใช้ในการคำนวณ จึงได้ใช้วิธีการคำนวณหาในรูปของมูลค่าเพิ่ม (Value added) แทน ซึ่งมูลค่าเพิ่มเป็นมูลค่าของสินค้าและบริการที่แท้จริงอันเกิดจากการผลิต โดยหาได้จากการนำเอามูลค่าผลผลิตที่ได้มาหักออกด้วยค่าใช้จ่ายขั้นกลาง (intermediate cost)¹ ที่ต้องจ่ายไปในการผลิตสินค้านั้นๆ เช่น ในการผลิตข้าวเปลือก นำมูลค่าของข้าวเปลือกมาหักออกด้วยมูลค่าของค่าใช้จ่ายขั้นกลาง ได้แก่ ค่าเมล็ดพันธุ์ ค่าปุ๋ย ค่ายาปราบศัตรูพืช และอื่น ๆ ก็จะได้มูลค่าเพิ่มของการผลิตข้าวเปลือก เมื่อรวมมูลค่าเพิ่มของสินค้าและบริการทั้งสิ้นในทุกสาขา ก็จะได้อัตราผลิตภัณฑ์มวลรวม

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

¹ ค่าใช้จ่ายขั้นกลาง (Intermediate cost) หมายถึง ค่าใช้จ่ายในการผลิต

